

Udsigt fra Smidie bakke

Lille Vildmosecentret

Natur- og kulturhistorisk formidlingscenter med udstillinger, biograf, naturværksted m.m. Ved centret findes shelterplads, naturlejeplads og indhegning med vildsvin og andre dyr. Der er tilknyttet naturvejledere til centret, og der er mulighed for en række guidede ture. Centret er et inspirerende udgangspunkt for at opleve mosen på egen hånd. Centret er opført ved siden af den gamle hovedgård, Vildmosegård fra 1768, der indtil midten af 1900-tallet var den eneste bebyggelse i Lille Vildmose.

Tofte Fæner

Området er omdannet til en slags eksperimentarium. Her er etableret forskellige vandstande i en række bassiner, hvor man kan regulere vækstbetingelserne for sphagnum individuelt. Området, der naturgenoprettes, indgår i centerområdet i tilknytning til Lille Vildmosecentret og kan ses fra udsigtstårnet ved centret samt fra en vandresti på ca. 4 km omkring området.

Lille Sø

Lille Sø er 19 ha stor med en vanddybde på 0,8 m. Selvom det er en lille sø, har den en ganske pæn bestand af andefugle og lappedykkere. Rørhøgen holder til i skovskoven. En 140 meter lang gangbro giver mulighed for at komme igennem rørskoven frem til en udsigtsplatform ved søbredden. Her er mulighed for kørestolsbrugere til en god naturoplevelse.

Opdyrket mose - afgræsning

Omkring 600 ha i Lille Vildmose anvendes til græsning. Landmænd sætter mod betaling ca. 1000 stk. kvæg eller heste på græs, som så passes i græsnings sæsonen fra begyndelsen af maj til slutningen af oktober. Dyrene bliver tilset dagligt, der bliver sørget for vandning, hegning, mineraltilføjelse og behandling for sygdomme. Det er Lille Vildmose Naturfond og Aalborg Kommune, der står for afgræsningen.

Gendannelse af højmosen

I 2005 blev der lavet et forsøg på igen at få højmosen til at vokse på arealer, hvor der har været gravet tørv. I vandfyldte områder blev der udspredd sphagnumplanter. På de tørre områder (bakker) blev der udlagt sphagnum, og der blev udsøet lynggræs. Bortset fra lyngsåningen er forsøget blevet en succes. Sphagnumvækst kan nu ses i de vandfyldte områder og delvis på bakkerne. Sphagnumvæksten vil nu under gunstige betingelser kunne brede sig til andre arealer i det tidligere tørvindvindingsområde. Der er adgang til forsøgsområdet mod øst fra Ny Høstemarkvej.

Naturgenopretning

Hele det store område mellem Tofte Skov og Høstemark Skov vil i de kommende år blive genstand for naturgenopretning i stor skala. Vandstandene vil blive hævet, og der vil blive skabt betingelser for, at højmosen igen kan brede sig i Lille Vildmose. Siden råstofindvindingen stoppede, og der kom vand i de gamle gravebaner, har der indfundet sig et fantastisk fugleliv.

Portlandmosen

Mosen har fået navnet, fordi Aalborg Portland i sin tid hvervede mosen. Da den blev købt i 1940, var den et stort uberørt højmosesareal. Mosen er ca. 5,5 km lang og 350 m bred. Under 2. Verdenskrig blev der gravet store mængder af tørv her. Den midterste gravebane er vandfyldt og ligner en hel flod. Der er over 100 ha højmosesarealer i Portlandmosens østlige del. Her kan man opleve det særpregede plantesamfund af sphagnum-mos tuer, tranebær, rosmarinlyng, klokkeløng, hedelyng, kærluld og hvid næbfra. Selv om tørv er sunket sammen på grund af afvandingen, er der endnu 2-4 m tykke tørvelag. Portlandmosen har gennemgået en omfattende naturpleje. Græfter og dræn er spærrede og tusindvis af birketræer er fældet.

Plankesti i Portlandmosen

Der er adgang til mosen via en 1,6 km lang plankesti, der går ind i mosen fra vestsiden af Ny Høstemarkvej, 800 m syd for Høegnsvej. Går man mod vest ind mod den store vandfyldte gravebane, kan man undervejs fornemme noget af mosens specielle natur, både højer (vandfyldte lavninger) og tuer (hævet mosebevoksning). Følger man den lille plankesti mod nord, får man en fantastisk oplevelse af den del af højmosen, som næsten var groet til i birkeskov, men som nu, ved vandstandshævninger og skovrydning, hjælpes tilbage til en sund højmosetilstand. Firben og hugorme er ikke usædvanlige at træffe her. Ved indgangen er der p-pladser og infotavler. Gangbroen kan benyttes af kørestolsbrugere og gangbesværede.

Om læssestation

Midt i Lille Vildmose blev store mængder sphagnum omdannet fra små tipvogne til lastbiler, som fragtede råstoffet ud af mosen. Mosens læssestation er dog bevaret, og man kan stadig se de gamle skinner, vogne og den bygning hvor vognene blev tømt for indhold.

Høstemark Skov og Mose

463 ha af Høstemark Skov og Mose er indhegnet. Skoven domineres af naturskov af danske løvtræer, men rummer også plantede, fremmede nåletræer som rødgran og sikagran. Siden indhegningen i 1933 har kronrydens græsning opretholdt de åbne sletter og skabt en solbeskinnat skovbund med levesteder for mange arter af planter og dyr. Høstemark Mose dækker ca. 140 ha og er den nordøstligste rest af den oprindelige Lille Vildmose. Til det hegnede område, er der kun adgang med en guide. Kontakt Lille Vildmosecentret for at høre nærmere.

Rovfugletårnet

Om vinteren bliver rovflugene fodret med slagteaffald på en platform ud for rovflugletårnet. Det gør det muligt at komme tæt på ørne. Også ravn, musvåger og fjeldvåger "spiser med". I den opsatte kasse yngler tårnfalkene. Om vinteren ses stor tornskade i kratkoven. Der er opsat henvisningsskilt til tårnet ved Ny Høstemarkvej, hvor der er p-plads. Der er ca. 1 km. til tårnet. Fra lokaliteten sendes video til Lille Vildmosecentret så besøgende kan følge med i rovflugenes færden på foderpladsen.

Høstemarktårnet

Høstemarktårnet står i kanten af den oprindelige højmosen. Her går kronvildet og æder af plantevæksten. På den måde bliver uønsket tilvækst af birk holdt nede. Høstemarktårnet er et af de bedste steder at se kongeørne, blandt andet når de svæver henover de højeste af skovens træer. Også tårnfalk og i vinterhalvåret blå kærhøg holder af at jage hen over højmoselandskabet. Rovflugene er mest på vingerne, når det er "flyvevej", klar himmel og lidt blæst.

Lille Vildmose

Lille Vildmose rummer naturværdier, der ikke findes nogen til noget andet sted i Danmark. Det er et område, der rummer vidstrakte moser, store skove, fuglerige søer, frodige græsflåner, plantesamfund og et rigt og varieret dyreliv. Den sydlige del af området er dækket af en af de sidste højmoser i det vesteuropæiske lavland. I den nordlige del af området findes delvist intakte højmoseparier, mens de midterste arealer er overgået til naturgenopretning. Vildmosen danner samtidig rammen om en spændende kulturhistorie, hvor mennesker har forsøgt at skabe et livsgrundlag gennem kultivering af mosen og udnyttelsen af dens naturressourcer.

I tilknytning til mosen findes to unikke løvskove: Høstemark Skov og Tofte Skov. Skovene domineres af naturskov af løvtræer. Begge steder lever store bestande af kronryd, og i Tofte Skov findes Danmarks eneste vildtlevende vildsvinebestand. Skovene er nogle af de mest artsrige i landet.

Hele området på 76 km² er fredet, og der vil i årene fremover blive arbejdet med spændende naturgeopretningsprojekter i de dele af mosen, der indtil idag har været brugt til spagnumindvinding.

I Lille Vildmosecentret er der mulighed for at få en spændende måde at få et overblik over områdets naturværdier og kulturhistorie. Centret ligger lige midt i området ved den gamle Vildmosegård.

Stjernepunkter

De bedste muligheder for at komme ud i mosen og se de store fugle som ørne og traner, finder man uden for de hegnede områder. Især via tårne og plankestier kan man få et indblik i dyrelivet i skovene, som det udfolder sig ugeneret af menneskers tilstedeværelse. Der er også gode muligheder for at se kronvildt og vildsvin. Der er nu 5 udsigtstårne og 2 plankestier.

Fra udvalgte udsigtspunkter i området kan man opleve det store landskab, og på vej gennem mosen kan man stifte bekendtskab med den spændende kulturhistorie.

Det er disse mange "stjernepunkter", der her er samlet på et kort over området. God fornøjelse.

Remisen

Remisen er et kulturhistorisk værksted. Den blev bygget i forbindelse med moseopdyrkningen i 30'erne. Herfra udgik tipvognsporene, og der blev de små lokomotiver og andet nødvendigt materiel repareret og vedligeholdt. Remisen viser en vigtig epoke i mosens kulturhistorie. Et hold af frivillige arbejder med restaurere og genskabe maskiner og inventar. Der er åbent for publikum på visse dage i ugen. Oplysning herom kan fås på Lille Vildmosecentret.

Mulbjerg

Udsigtspunkt med flot udsigt over Kattegat mod øst og Lille Vildmose mod vest. De markante bakker lå som en ø i det hav, der dækkede Lille Vildmose i stenalderen. Der er udgravet en lille folder, der fortæller mere om Mulbjergene.

Stejlgabet

Stejlgabet er et gammelt fiskerleje. Nu til dags færdes her blot fritidsfiskere, men det er ikke så mange år siden, at der var stor erhvervsaktivitet her. En badebro fører ud til sandrevlerne, som er tørlagt ved lavvande. Vandet er klart og frisk, og i tangbælterne er der en vrimmel af fiskeyngel, rejer og andet småkrav.

Udstilling om fiskeriets historie

I stenden af toiletbygningen på forstranden ud for Dokkedal findes en udstilling om kystfiskeriets historie. Bl.a. det store sildeeventyr i det 16. århundrede. Her er også plancher om det spændende fugleliv.

Udsigtspunkt på Mulbjerg

Syd for parkeringspladsen på toppen af Mulbjerg kan man overskue det meste af Lille Vildmose. Der er opsat en akvarel af landskabet, der viser horisonten med angivelse af de vigtigste sigtspunkter. Kigger man mod syd, kan man i klart vejr se Djurslands nordkyst. Kigger man mod vest, kan man se kirkespirene i Gunderup, Gudumholm og Sejlflod og kigger man mod nord, kan man se konturerne af Aalborgs store industriareal.

Vildokse projektet

På et strandoverdrev nord for Ø. Hurup gøres forsøg med en ny form for naturpleje. Vildheste og vildokser græsser året rundt og klarer sig udelukkende med det foder, som vokser her. Denne naturlige helårsgræsning kræver mindre arbejdsindsats og giver en rigere natur end den traditionelle græsning. Vildokserne er et led i et europæisk forsøg med at genfremskaffe uroksens egenskaber. Okserne på arealet her er det, der kommer nærmest den oprindelige urokse. Ved nordenden af p-pladsen går der en gangsti ned til kysten.

Tofte Skov og Mose

Vildhegnet omkring Tofte Skov og Tofte Mose blev opført fra 1906 til 1908. Tofte Skov på 2000 ha er blandt de største, sammenhængende naturkove i Danmark. Skoven er en græsningsskov, hvor det oprindelige var løvgående kreaturer, der holdt sletterne åbne. Nu er det kronrydens og vildsvinens fødesøgning, der sørger for lysningerne og skaber en solbeskinnat og opredet skovbund med gode livsbetingelser for mange arter af planter og dyr. Der er tidligere plantet nåletræer som rødgran og sikagran. Disse fremmede arter søges gradvist udfaset. Kongeørne og havørn holder til i området, og ved Tofte Sø findes en af landets største skarvkolonier. Tofte Mose dækker ca. 2.000 ha og er den sydlige rest af den oprindelige højmosen. Her fouragerer kronryd og rådyr om vinteren, og om sommeren yngler fugle som stor grønspe og traner. Der er kun adgang til det hegnede område med en guide. Kontakt Lille Vildmosecentret for at høre nærmere.

Tofte Tårnet

Der er sti fra den nordlige ende af p-pladsen ved den offentlige strand. Gennem en tunnel under landevejen kommer man til tårnet. Der er udsigt til enebarstykke, en af de smukkeste sletter i det indhegnede Tofteområde. Her færdes kronvildet, hvor "højtegræsset", bølgende bunke og de stedsgrønne ener virker særlig tillokkende. Størst opmærksomhed vækker de i brunstiden i september/oktober, hvor en eller to rudler gerne er fremme i det åbne landskab. En hjort samler sig et harem af hinder, og med brøl og udfald mod sine rivaler forsværer han sit territorium. Især mod nord-vest kan man være heldig at se vildsvin. Enebarbuskene er tilholdssted for mange småfugle. I yngletiden ses den rød-ryggede tornskade. Der er adgang for kørestolsbrugere til tårnets nederste etage.

Tofte Sø Tårnet

Tofte Sø var tørlagt i over 200 år, da den i 1973 igen blev sat under vand. Den er en af Nordjyllands bedste fuglesøer. Der er meget at se i fuglens trækter, hvor der blandt andet kan ligge store ansamlinger af ænder, gæs og svaner på vandet. Tofte Sø er hjemsted for en af landets største skarvkolonier og fra tårnet kan man studere få lonien. Hen over Tofte Bakke kan man være heldig at få kongeørnen eller havørnen at se. Der er pt. to udsigtstårne. Der er adgang for kørestolsbrugere til det nye tårn. Ved søen lever der nu oddere.

Plankesti på Tofte Mose

I forbindelse med Nordsøstien findes ca. 1,6 km vest for Tofte Sø tårnet en plankesti ind på Tofte Mose. Fra en platform på selve mosefladen har man overblik over hele Tofte Mose - den største i det nordvesteuropæiske lavland. Der er parkering ved Tofte Sø tårnet.

Smidie bakke

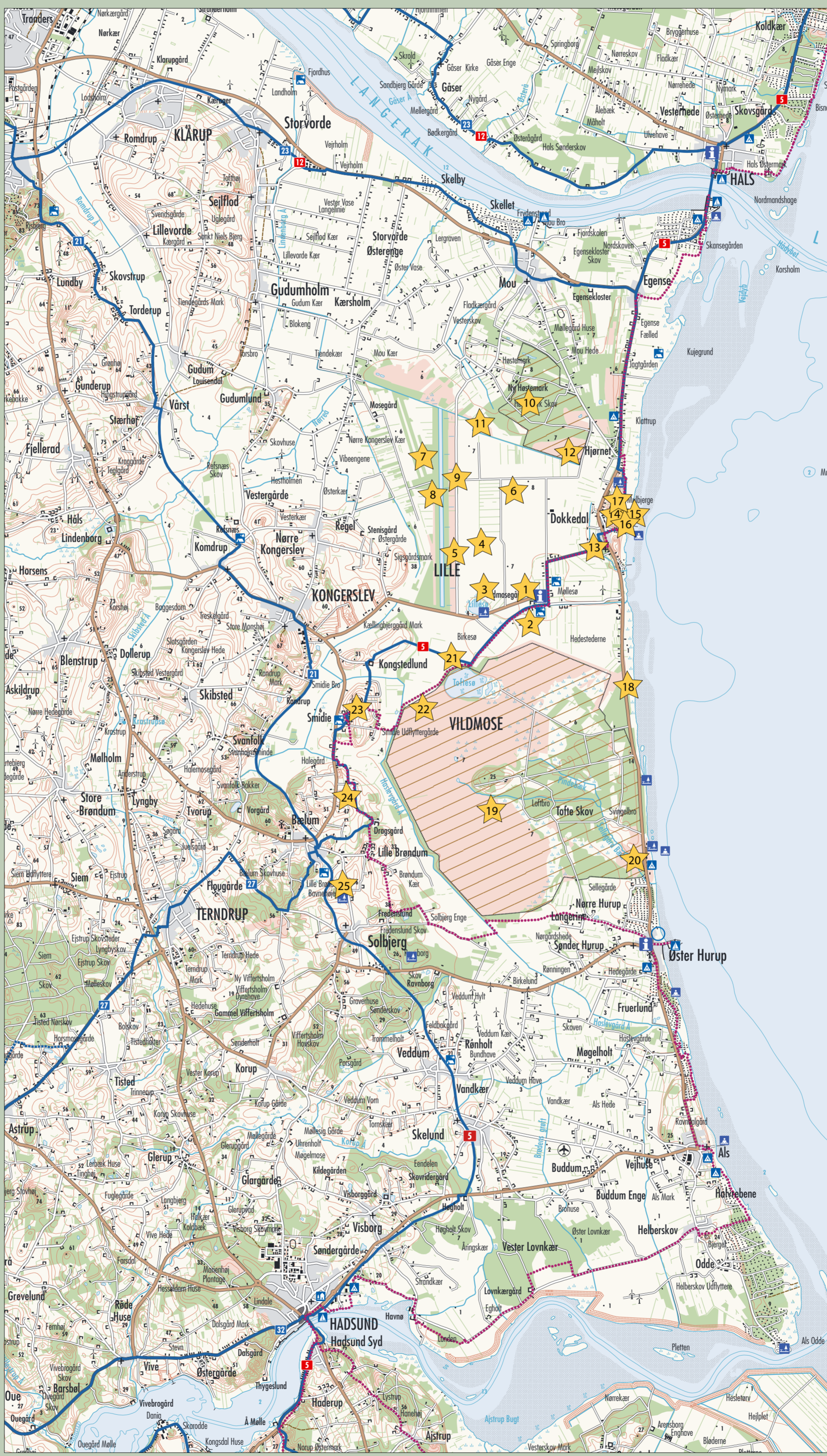
Turen op over Smidie bakke og ned mod Kongstedlund byder på en fantastisk udsigt ud over mosen. Stik mod øst ses Tofte Sø og mod syd/sydøst strækker den ensartede moseflade sig i brune nuancer.

Lushøje dysse

Nord for Bælum løber den nationale cykelrute 5 forbi dyssen, der ligger på kanten af den gamle stenalderkyst. Der er ikke adgang til dyssen, men langs ruten er der en flot udsigt over mosen. Dyssen vidner om de tidlige bosættelser langs det hav, der senere blev til Lille Vildmose.

Lille Brøndum bavnehøje

Gravhøje fra oldtiden. Fin udsigt over Lille Vildmose. Højerne er ikke udgravet, men stammer formentlig fra ældre bronzealder for mellem 3.000 og 3.800 år siden. Navnet viser, at man i ældre tid tænkte bål på toppen for at advare mod fremtrængende fjender. På Solbjergvej er p-plads i vejens vestside. Der er sti til fortidsmindet øst for vejen.

© Kort og Matrikelstyrelsen 1992/KD.86.1029

Signaturforklaring

- Campingplads
- Lystbådehavn
- Primitiv overnatning
- Turistinformation
- Badestrand
- Vandrøst
- Rasteplads
- Feriecenter
- Nordsøstien
- Afmærket cykelrute
- National cykelrute
- Regional cykelrute
- Hegn
- Områder hvor der kun er adgang til forbindelse med arrangerede og guidede ture. Kontakt Lille Vildmosecentret for at høre nærmere om mulighederne.

Naturskov i Lille Vildmose

Lille Sø

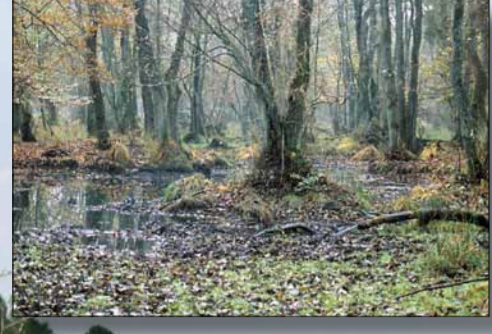
Søerne og havet

Lille Vildmose er præget af de store våde områder. Først og fremmest selvfølgelig de store højmoser, men også søerne Lille sø, Tofte sø og de store gravebaner i Portlandmosen er spektakulære levesteder for sjældne dyr som oddere og havørne. Det meget lavvandede kystområde ud for Dokkedal er et yndet fødested for mange havfugle – og samtidig en populær badestrand for børnefamilier!

Udsigt fra Mulbjerg ud over Kattegat

Tofte Skov

Udsigterne

Fra tårnene i Lille Vildmose kan du få særlige oplevelser med udsigten ind over de hegnede områder. Herfra ses og høres kronrydrene i brunst om efteråret, og kongørnen ses oftest bedst fra tårnene. Om søndagen, når det er godt vejr, vil frivillige naturguider stå i tårnene for at fortælle om, hvad der kan ses netop nu. Fra toppen af Mulbjergene er der en storslået udsigt over kysten imod øst og over hele Lille Vildmose imod vest.

Tofte Tårnet

Udsigt fra Tofte sø tårnet

Udsigt fra Tofte Tårnet

Udsigt fra Lusheje dysse

Mange muligheder for en aktiv fritid

Ud over de mange natur- og kulturoplevelser området giver de besøgende, indeholder det også andre former for oplevelsesmuligheder - eller måske snarere aktivitetsmuligheder. Den tætte beliggenhed til Limfjorden og Kattegat giver mange muligheder. Der er gode badestrande ved Øster Hurup og ved Als, lystbådehavne, fiskemulighederne m.v. - ja, det er kun fantasien, der sætter grænser for, hvilke oplevelser man kan ønske sig og hvilke erindringer, man kan tage med sig hjem efter en vellykket ferie i området.

Mere specifikke oplysninger om overnatningsmuligheder, spisesteder, indkøbsmuligheder, lokal folklore m.v. kan indhentes hos følgende turistkontorer:

Infocenter Hals

Torvet 7,
9370 Hals
Tlf: +45 9931 7530
www.visitaalborg.dk
Mail: hals@visitaalborg.dk

Infocenter Lille Vildmose

Lille Vildmosecentret
Birkesøvej 16
Dokkedal
9280 Storvorde
Tlf. +45 9931 7560
www.lillevildmose.dk
Mail: info@lillevildmose.dk

VisitMariagerFjord

Kystvejen 34, Øster Hurup
9560 Hadsund
Tlf. +45 9858 8211
www.visitmariagerfjord.dk
Mail: oesterhurup@visitmariagerfjord.dk

VisitRebild

Kulturstationen
9520 Skørping
Tlf. +45 9988 9000
www.visitrebild.dk
Mail: info@visitrebild.dk

Skørping ligger 11 km vest for Terndrup, uden for kortområdet, men dækker en stor del af områdets vestlige del, med bl.a. byerne Bælum og Solbjerg.

Billedet viser mosser, da der stadig blev indvundet Sphagnum

Sphagnumplanten

NATURA 2000

Lille Vildmose er et af mange værdifulde naturområder i Europa, som Danmark har forpligtet sig til at beskytte.

Det betyder, at vandstanden skal hæves, og der skal skabes vilkår, så højmosen igen kan komme i vækst på de arealer, hvor man har indvundet sphagnum. Også de eksisterende skove og højmosarealer skal have forbedrede vilkår. EU har med 31 mill. kr. støttet et stort samlet projekt for naturgenopretning i Lille Vildmose.

I dag er området meget vandfyldt, og der har indfundet sig et fantastisk fugleliv

Dyrene

Muligheden for at se store dyr i Lille Vildmose er ofte det, der tiltrækker mest opmærksomhed. I de hegnede områder ved Høstemark Skov og Tofte Skov ses kronhjorte og i Tofte Skov desuden vildsvin. Ved naturplejeprojektet ved kysten kan man være heldig at se både vildkøer og vildheste. Fuglene i Lille Vildmose er et helt kapitel for sig. Men muligheden for at se en kongeørn siger lidt om de store naturværdier, som Lille Vildmose rummer.

Uge af kongeørn

Vildheste

Vildkøer

Vildsvin med unger

Krondyr i Tofte Skov, foto: Jan Skriver

Gode muligheder for cykel- og vandreture

Der er gode muligheder for at opleve området til fods og på cykel. Hele tre regionale og en national cykelrute går gennem området. Ruterne er indtegnet på dette kort. Dansk Cyklistforbund og Visit Danmark har udgivet Cykelguide Nordjylland. Også Nordsøstien er vist på kortet. Nordsøstien er en 5000 km lang afmærket vandrerute rundt langs kysterne i syv lande. I Danmark er ruten 1500 km. Du kan læse mere på internettet om Nordsøstien.

En ensartet skiltning gør det nemt at følge ruterne.

Regional cykelrute

National cykelrute

Nordsøstien er afmærket med dette symbol:

Billedet viser et eksempel på en primitiv lejrlads.

Primitiv lejrlads

I forbindelse med cykelruterne er der anlagt enkelte primitive lejrladser, hvor det er muligt at sove i shelters og lave mad over bål.

Spor med ord mellem Egense og Lille Vildmose

Spor med ord er et koncept, hvor du kan blive guidet via din egen iPod eller anden medieafspiller. Naturvejlederne i Aalborg Kommune har i samarbejde med bl.a. Lille Vildmosecentret indtalt lydfiler suppleret med fotos ved 16 spændende lokaliteter (way-points) mellem Egense og Lille Vildmose til en tur på egen hånd.

Klik ind på www.aalborgkommune.dk/spormedord

Forsidefoto: Jan Skriver - Grågæs lander i gravebaner syd for Hegnsvej

Lille Vildmosecentret

Natur- og kulturhistorisk oplevelsescenter

Lille Vildmoses dynamiske natur afspejles i centrets interaktive udstilling, som formidler Lille Vildmoses natur- og kulturværdier således, at besøgende inspireres til at opleve mosen på egen hånd.

Centret tilbyder en bred vifte af oplevelser både inde og ude: Du kan se filmen om Lille Vildmoses natur i biografen eller flyve en tur i ørnemulderen. I naturværkstedet kan du bl.a. se mus og snoge eller røre ved kranier og gevirer.

Oplev vores spændende udstillinger: Se hvordan højmosen indvirker på de menneskelige levevilkår, og hvordan mennesket påvirker højmosen. Se levende billeder direkte fra Tofteskov, Høstemark skov og Tofte sø, hvor der er opsat kameraer.

Centret er infocenter og udgangspunkt for guidede ture i Lille Vildmoseområdet.

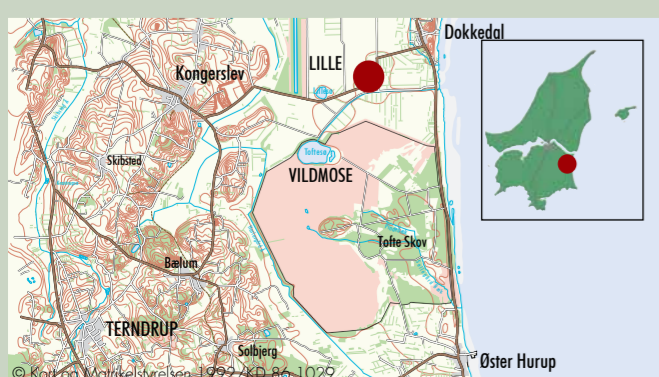
Lille Vildmosecentret
Birkesøvej 16
Dokkedal
9280 Storvorde
Telefon 99 31 75 50
Mail: info@lillevildmose.dk

Åbningstider:
Fra påske til og med uge 42,
dagligt fra kl. 10 til 16.
Juni, juli og august kl. 10 til 17.

Tæt på centret ligger den store naturlegeplads, hvor børnene kan bolte sig. Der er mulighed for at opbevare sine ting og spise sin madpakke.

Vilma er maskot for naturlegepladsen

www.lillevildmose.dk

Pjecen er lavet i samarbejde med Mariager Fjord Kommune

5. oplag juni 2011

Teknik- og Miljøforvaltningen

Stigsborg Brygge 5 Tlf. 9931 2000 www.aalborgkommune.dk
9400 Nørresundby Fax 9931 2009 teknik.miljoe@aalborg.dk

2011

Stjernepunkter i Lille Vildmose

Lille Vildmose